194

Typ. J. Quillau Universitatis & Facultatis Medicinæ Typographi, 1724.

33.

QUÆSTIO MEDICA,

CARDINALITIIS DISPUTATIONIBUS
manè discutienda in Scholis Medicorum, die Jovis 16 Martii 1724.

M. JOAN. BAPTISTA CHOMEL, MEDICO REGIS ORDINARIO, ET REGIÆ SCIENTIARUM ACADEMIÆ SOCIO, PRÆSIDE.

An sint sanitati utiles animi motus?

I.

EX sapientiâ quæ elucet in corporibus animantium, omnia à supremo Conditore fuisse simul in primo rerum exordio fabricata, jure conjicere est. Est istud potentiâ divinâ systema dignius. Humanum corpus machina est hidraulico-pneumatica, cui motum sanguis & spiritus, seu aër liquidis inclusus atque inter solidorum interstitia interceptus, impertiuntur. Hujus machinæ tota posita textura est in fibris & tubulis. Medulla spinalis per aliquot dies in aquâ macerata, fibrillis innumeris caudam equinam imitatur; Cerebrum ipsum ope microscopii, staminibus sibi intertextis instructum esse videtur, quæ sunt minimi canaliculi, vi resiliendi præditi: ex illis cartilagines, musculi, membranæ, vasa, incernicula, glandulæ, pro situ, texturâ, figurâ atque inter se cohæsione aptantur. Inter ista organa, alia vectium, alia cuneorum, rotularum, trochlearum, cochlearum, ligularum, funiculorum & elaterum vices obeunt; alia ponderis, alia potentiæ, alia hypomoclii officio defunguntur: ab ipsorum æquilibrio repetenda motûs in corpore vehementia & duratio. Institutus est omnis iste apparatus succis elaborandis & convehendis à centro ad peripheriam, à peripheriâ ad centrum. Scrutare sensationes natas ex occasione motuum corporum externorum: illarum organa sunt fibrillæ tenuissimæ è medio cerebro oriundæ, diffusæ in omnia membra, quæque ad extimas partes illorum appellunt. Tacto & perculso uno fibrillarum extremo, alterum impetu tremulo & veloci spirituum quibus illæ turgent, movetur; hunc illarum tensio motum adjuvat: pungatur membrana cui nervi inseruntur, corpus extemplo motibus epilepticis corripitur, vellicatâ acriùs internâ membranâ nasi, pectus agitur in spasmos & sternutationem ope nervorum illi insidentium & nervi intercostalis cohærentiâ. Porrò nihil anima percipit, nisi motus fibrarum externè concussarum ad cerebrum deferatur; percipiet autem, licet extrema externa fibrarum quiescant, cùm interna commovebuntur, ut accidit in somniis: brachio imminutus queritur se in illo dolore torqueri; hinc animæ cum corpore communio; sensationes, imaginatio, memoria, titillatio levis fibrillarum parit voluptatem, gravis dolorem. Anima istis commotionibus afficitur, ut noxas externas repellat: nequaquam verò motibus cordis, pulmonum, viscerum: ideò nihil anima præstat in dirigendis motibus solidorum & liquidorum, in quibus vita posita est. Belluæ absque animâ nobis vivunt feliciùs; morbis corporis compagem dissolventibus, occumbimus, animâ illæsâ; si tamen isti motus quibus vivimus, absque lege ferantur, licet illos, dum placidè exeruntur, non percipiat, vim habet suæ rationis imperio componendi, ne subvertant machinam, & functionum integritas labefactetur. Hic est tenor vitæ, hic ordo pulcherrimus, dum stat & viget, dicitur sanitas.

II.

IN tubo æqualis ubique diametri, nullam aqua præterfluens, ab illo patitur motûs mutationem, sed tantùm à loco declivi, aut ab antliâ premente. Si decurrat ab angustiori in patentiorem, & patitur contractionem in angustiori, & fertur citatiori velocitate, ut illâ, compensetur angustia. Sic in angustiori, eadem

poteſt liquidi quantitas coerceri, quæ par ſit replendo diametrum tubi majoris; ſed in hoc, nec contrahitur, nec eâ ſenſili velocitate fertur, quâ rapitur in priori; imo vix moveri videtur, licet in utroque tubo eadem ſit motûs quantitas, & egrediatur eâdem quantitate ex tubo majori quâ in illum influxit per tubum minorem; alioqui tota machina hydraulica brevi corrueret; ſed eò magis inſenſibilis eſt ille motus, quò capacior eſt excipiens alveus. Hinc tardiùs per venularum & arteriolarum propagines ſanguis, quàm in ipſarum caudicibus, progredi videtur; rami enim ſimul collecti, ſunt truncis ſuis capaciores; gravem aliunde ſanguis à majoribus in minora vaſa decurrens, jacturam patitur, ſecretionibus, inſenſili tranſpiratione, &c. Vaſorum ergo quibus deferendi & referendi vices conceſſæ ſunt, amplitudo, æquâ ſibi ratione, vel in re, vel liquorum pernicitate reſpondent. Hâc arte, quæ materia ſanguis futura eſt, ea tam capaci alveo fluit, qui par ſit cæterorum tubulorum diametro: jactæ in hepar venæ portæ rami numeroſi, cavæ amplitudinem æquant; cava ipſa, aortæ majori æqualis eſt, imo ipſam ſuperat: ſunt enim arteriis venæ paulò ampliores; ſed ſanguinis per arterias fluentis, velocitate majori, inæqualis iſta ratio compenſatur, & ventriculi dextri cordis amplitudo major amplitudine ſiniſtri, eodem hujus liquoris motu, in hoc quàm in illo, velociori. Illa niſi providè & ſagaciter fuiſſent inſtituta, citò animal extingueretur, repreſſo circuitu ſanguinis. Ratio mechanica partium, ex quibus liquida conſtant, non minus eſt vitæ neceſſaria. Diſſolvat penitùs alimenta fermentum acidum volatile ventriculi, ſales ipſorum vindicet in libertatem, benignam promoveat fermentationem, & benè ſe habebit homo: ſecus erit ſi pituitâ viſcidâ irretiatur fermentum; ructibus acidis, vultûs poſt paſtum inflammatione, ſpitandi difficultate, gravitate ſtomachi ac doloribus, &c. conflictabitur. Chylus balſamo ſulphureo-ſalino-volatili bilis, factus fluidior, abſolvitur, acidum ejus manifeſtum, infeſtum toti corpori, præter ventriculum, mitigatur, involvitur; lactei coloris eſt ob permixtum ſuccum pancreaticum ſtypticæ aciditatis. Lac ſulphuris ipſo ſanguine rubedinis intenſioris, acidis injectis albeſcit. Suſcipit ſanguis à bile prima vividi coloris rudimenta: ſucco pancreatico craſſæ chyli partes ſenſim coagmentatæ, præcipites aguntur. Hæc ſi ſe ritè habeant, immunis erit homo à morbis inteſtinorum malo hypocondriaco, pungente calore, inflammationibus, abdominis eroſionibus, doloribus colicis, dorſi cruciatibus, flatibus, ictero, cachexiâ, &c. quæ naſcuntur à chyli acido, nimis evoluto. Ex iſto laudabili chylo fiet ſanguis volatilis, ſulphureus, ſpiritibus turgidus. Siccus ſanguis animalium calidorum in prunas ardentes injectus, cum ſtrepitu, ceu pulvis pyrius, ignem concipit; frigidorum verò, torpedinis, echinorum, ranarum, ſerpentum ſanguis, idem non præſtat. Repetas ergo calorem ſanguinis à ſulphure & vario ſalium conflictu. Sanguis confectus ad alluendum corpus, nutriendum, & fovendas ejus functiones, per illud, machinâ quæ cor dicitur, diffunditur, officio antliæ prementis & aſpirantis defungente. Vena cava tubus eſt antliæ in aquam immerſus, valvulis tricuſpidalibus, velut epiſtomio, ſanguinis ventriculum dextrum cordis ſubeuntis, regreſſus cohibetur. Duo ventriculi & corpus ipſius antliæ, ut alveus, excipiunt liquorem, major arteria in morem ſuperni ſiphonis hydraulicæ machinæ, pleno gurgite hunc emittit: deinde canaliculis innumeris, inſtructis valvularum artificio, velut epiſtomiis, in omnes & ultimos receſſus corporis atque amfractus infuſus, nocivis particulis per cutis incernicula, in auras evaneſcentibus liberatur.

III.

HÆC ratio eſt integræ ſanitatis; labefactatur naturâ, deflectente ab iſto tramite. Fovent tam ſanctè conſtitutas leges, animi Παθήματα. Ut corpus animæ, ita anima corpori impertitur affectus ſuos. Rectè deſcripſeris *animæ perturbationes*, perceptiones, ſenſus, commotiones oriundas à ſpirituum impetu vehementiori, quorum influxu perenni mutuantur robur & fomitem. *Amor ſui*, omnium eſt Παθημάτων fons & radix. Anima mutuo commercio cum corpore, motibus organorum, ſenſiles excipit commotiones. Fibræ nerveæ membranarum, muſculorum ad rationes mathematicas tenduntur ad conſonantiam (*uniſſon*) inſtar fidicularum muſici inſtrumenti. Omnes in anima exoriuntur affectus, amor, odium, lætitia, deſiderium, triſtitia, &c prout remiſſiùs, vehementiùſque funes iſti percutiuntur. Si graviter feriant objecta externa, aut [illegible]cinent acriter, dolor, triſtitia, tædium,

odium,&c. naſcuntur. Si jucundâ titillatione blandiantur, amor, deſiderium, lætitia,ſpes,&c.concitantur. Influxus autem ſpirituum quibus tota machinæ compages agitatur, eò fit uberior & celerior, quò majus bonum ſibi fuiſſe objectum autumat anima, quò ad illud conſequendum conjicit viam futuram eſſe difficiliorem. Tum refluunt ſpiritus in nervos omnium viſcerum,ut illa,commotionibus animæ fovendis,liquores utiles ſuppeditent; vel ut anima citò potiatur objecto jucundo, vel ut protinus fugiat ab ingrato. Hinc conficitur ſolis tenſionum, vibrationum, vellicationum, concuſſionum, percuſſionum, id eſt motuum diſcriminibus, hoc gratum, illud injucundum; hoc utile, illud noxium ab anima deprehendi: hæc tacitè judicat hoc eſſe proſequendum, illud à ſe removendum. Sonorum quos edit inſtrumentum muſicum, varietatibus, animæ perturbationum varietates, & naſcendi modos ſimiles jure dixeris. Fidium chordæ tractæ ad aliarum fidium concentum,his perculſis, vel intactæ reſonant ſolâ concentûs ratione funes corporis, imprimis nervi ita ſe funibus muſicis accommodant ut trahantur ad eundem concentum. Hinc omni commotionum ſpecie rapitur anima, ſi perita manu fides percutiantur; hinc bellicis inſtrumentis muſicis milites, ipſi equi fiunt animoſiores; hinc meritò advertunt ſcriptores,morbos deploratos non raro muſicis inſtrumentis fuiſſe ſanatos, cujus miraculi in caupone ipſi teſtes ſumus. Norunt omnes eâ ſolâ ratione, tarentulæ venenum poſſe exhalare. Idem ferè ſenſuum internorum eſt mechaniſmus. Extrema interna funium nerveorum, ſpiritibus, id eſt aëre quo turgent, eodem ritu agitantur, ſed remiſſiùs, quo perculſa fuerant à præſente objecto externo. Hinc recordatione,anima,præterita revocat; hinc imaginatione adjunctâ præteritorum,ut præſentia ſpeculatur, & pingit iſtorum imagines, ſed fugaces, ut niſi frequentiùs refricentur, brevi lapſu temporis penitus obliterentur, quòd alio ſpirituum influxu, aliâ ratione nervi inflectantur. In ſomniis dormientium, delirantium, phreneticorum vanæ finguntur *ſpecies, ut nec pes, nec caput uni*

Reddatur formæ. . . . . & placidis coeant immitia,
Serpentes avibus geminentur, tigribus agni.

Exoritur hæc idearum diſcordia ab exlege motu ſpirituum, qui animæ imperio non obſequuntur, & feruntur in incertum; imo anima ipſa invita afficitur moleſtis ideis, quarum vel ipſam pudet, vel ab illis cum horrore abhorret, vel conatur totis viribus à ſe repellere: nullâ ſæpius inter ſe cohærentiâ iſtæ ideæ devinciuntur, quòd nervi inordinatè percutiantur. Hæc eſt animi παθῶν mechanica generatio: ſi tangatur vehementi deſiderio objecto fruendi; vel illud odio proſequatur, viribus quaſi collectis, ſingulæ partes corporis ſeu ſolidæ ſeu liquidæ, exagitantur, perturbantur, æſtuat vividâ fermentatione ſanguis, cœterique liquores, muſculos,nervos, membranas anteà torpidas, ſubit fervidus, & quantùm ferre poſſunt,vim elaſticam ipſarum intendit. Noxia eſt, lethalis aliquando, vehemens hæc perturbatio; at rationis legibus temperata, ſalubris.

IV.

ANIMI πάθος, quoddam eſt genus exercitationis, quo temperato, ſuas corpus rectiùs ac meliùs obit functiones. Amore, ſpe, iracundiâ, gaudio ſanguis fit vegetior & alacrior, ſubit faciliùs ſecretiones & excretiones, ſolidis velociùs vim elaſticam exerentibus. Natura nihil molitur ineptè. Quæ παθήματα, corporis functiones promovent, quis negaverit iſtum in finem fuiſſe inſtituta? Rem ſcrutare altiori indagine: protuberantia annularis, longè in homine, quàm in brutis amplior,ſpirituum, qui animæ commotæ imperia exequuntur, promptuarium eſſe videtur; illius motus ſtatim viſceribus ἀταξίας inferunt. Corpora ſtriata inter cerebrum atque ejus appendicem locata, ſenſuum omnium impetus, & primos motuum localium ſpontaneorum inſtinctus ſuſcipiunt. Huc velut in forum publicum à cerebro, ſi quid anima concupiſcat, ab ejus appendice, ſi extimæ partes afficiantur, ſpiritus commeant, in nervos ſtatim diffundendi, aut ad animam quid extra corpus agatur relaturi: ſtriæ iſtorum corporum aliæ aſcendunt, aliæ deſcendunt; unde nervi omnes qui ad ſenſuum organa interiora ſpectant, pone corpora ſtriata, exoriuntur. Si quid ergo vehementiùs anima concupiſcat, aut odio proſequatur, novus tum ſpirituum & ſanguinis ad intimas & extimas partes corporis proventus allabitur,ambobus ante πάθος placidè fluentibus: ſpiritus influunt in muſculos brachiorum per nervum ſpinalem, qui conſortio ab ipſa ſua origine jungitur cum nervo paris vagi, qui motibus involuntariis præficitur: præficiuntur iiſdem & cœtera paria profecta è cerebello. Influunt in muſculos vultûs & oculo-

rum qui patethicis 4ⁱ, 5ⁱ, & 6ⁱ paris nervis oriundis à cerebello, in metu, pudore, iracundiâ, mœrore, imo capitis & cordis affectibus, ad animi Παθήματα se componunt. In pudore, vultus rubore suffunditur, quòd ramo 5 paris arctiùs stringente, vasa sanguifera diutiùs in genis sanguis contineatur; hinc basiis amasii libidine pruriunt, ejusdem enim nervi propagines ex genis ad viscera, & pudenda descendunt. Sic totum corpus ad animæ propositum consequendum accommodatur, & singulæ partes vectigal conferunt. Si vires deficiant, lingua mechanicè implorat alienum auxilium, movente processu paris septimi, quod ad paris vagi se ramos inclinat. Tum diffunditur in vultum certa compositio quæ cœteros eodem animi motu commoveat, quo homo ipse afficitur. Pars alia spirituum irruit in cor, pulmones, hepar, per propagines paris vagi, quæ in cordis auriculas, & omnia vasa sanguifera cordi appensa se inserunt; hæc in mensurâ & ratione stringendo, & pulsum promovent, & coercent vehementiores motus animæ, saltem temperant: ramis ejusdem paris vagi circumsepti pulmones, urgent velociùs sanguinem ex uno cordis sinu in alterum: istum in metu & tristitiâ, primo impetu iracundiæ, cohibent pulmones, ut partes extimæ illo defraudatæ palleant. Vix anima concepit, subitò sequitur affectus præcordiorum; vix perturbata est, subitò corpus in actus erumpit, miro consensu & partium cohæsione: posita est ratio miraculi in illâ nervi intercostalis origine quam trahit à nervis 5ⁱ & 6ⁱ paris: succrescit enim sicut frutex super alio frutice, ita tum propriâ, tum, alterius cui innascitur, ramificatione, influxus communes impertitur. Hæc scena luditur in perturbationibus animæ; flectantur legibus rationis ad placidas commotiones, tot in corporis partes, commoda refluent, quot incommoda, si fuerint exleges: languida fermentatio alimentorum in stomacho; ipsa stomachi tritura fiet vegetior, spirituum uberiori proventu allabente per utrumque ramum stomachicum, oriundum à trunco paris vagi; excernetur ex hepate pigrior bilis, tollentur obstructiones, innumeris è glandulis stomachi & viscerum, succus erumpet; natus chylo subigendo, diluendo, atque attenuando, intempestivè & quasi immaturus exploderetur nimio Παθήματος impetu: lac nutricis, subitò nimiâ commotione labem contrahit; retinet, gaudii, hilaritatis, placidis motibus, nativam bonitatem; nervulis qui serpunt circa vasa sanguifera, nimium strictis, nimiumve laxatis (funguntur enim officio epistomiorum) invehitur in functiones exitialis & abnormis perturbatio, levi benignâque commotione concussis, & vis elastica solidorum torpescens exstimulatur, & humores qui concrescebant, denuò liquescunt, & secretiones, excretionesque promoventur, & fit uberior tam necessaria corpori, insensilis transpiratio.

V.

SED, inquies, tantam vultui ceterisque partibus afferunt animi perturbationes mutationem, ut etiam placidæ, damnosæ videantur. Partium infernarum constrictis arteriis circa ipsas contortis instar vitis claviculorum, patentibus autem quæ ad caput sanguinem evehunt, totus vultus ignem spirat, micant oculi, volvitur linguâ præter solitum, effunditur in probra & minas; si verò alius se offerat rerum apparatus, alia scena, vincula inferiorum arteriarum constrictarum subitò laxantur, superiorum laxatarum constringuntur: sic vacuo cerebro pallor statim sedet in ore, spirituum penuriâ tremor membra quatit, vires exsolvuntur, fugit spiritus, anhelitus pectus concutit, & tantùm non aufugit anima cum gemitu sub umbras; imo proditum est historiis quosdam gaudio, irâ, mœrore, amore subitò occubuisse. Boni quid speres à tam infido & ancipiti genere exercitationis? fatemur: sed institutione liberali, virtute, sobrietate, sapientium dictis placatur hostis ferox, afferet damnum ingens laxatis habenis, temperatis magnas utilitates. Ne consuescas obsequi affectibus, tibi servient; istis si indulgeas, vile futurus es eorum mancipium. In omnibus ne quid nimis; cibus, potus, somnus, vigilia, exercitationes, &c. si vel intempestivè, vel immoderatè usurpentur, damnosæ fient: nihil habent vitii præter istas animi perturbationes: consistit sanitas intra modos & fines quos prætergredi maximè periculosum est. Non, illæsâ, ubi potes impunè, quibus ipsa fovetur, abutaris.

Ergo sunt utiles sanitati, animi motus.

Proponebat Parisiis LUDOVICUS HIERONYMUS COSNIER Flexiensis, Baccalaureus Medicus, A. R. S. H. 1724. à sextâ ad meridiem.